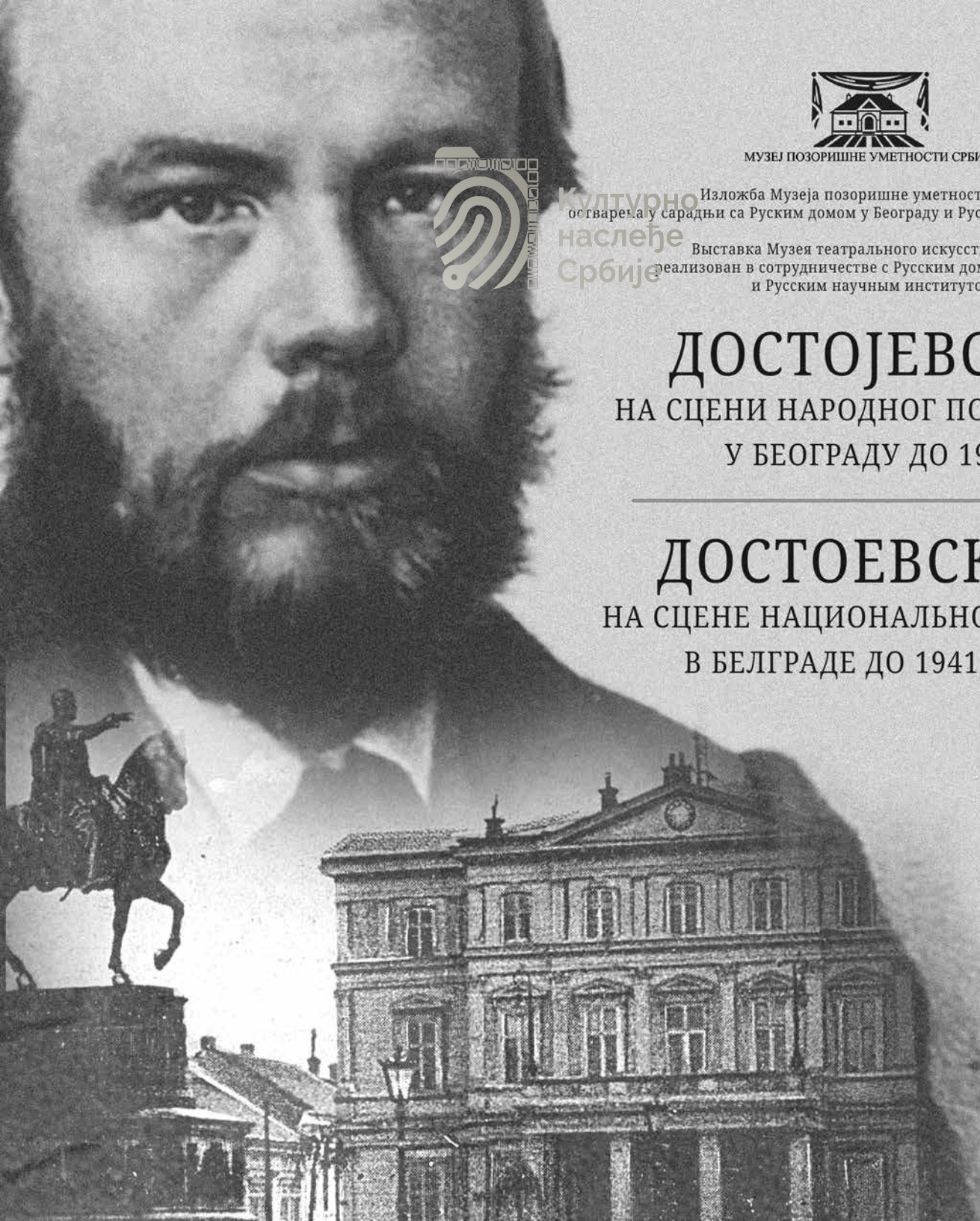


Културно наслеђе Србије

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Изложба Музеја позоришне уметности Србије
остварена у сарадњи са Руским домом у Београду и Руским научним институтом

Выставка Музея театрального искусства Сербии
реализован в сотрудничестве с Русским домом в Белграде
и Русским научным институтом

ДОСТОЈЕВСКИ

НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ ДО 1941.

ДОСТОЕВСКИЙ

НА СЦЕНЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕАТРА В БЕЛГРАДЕ ДО 1941 ГОДА

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ
11000 Београд, Господар Јевремова 19
e-mail: office@mpus.org.rs / www.mpus.org.rs

Главни и одговорни уредник
ВЕСНА БУРОЈЕВИЋ

Аутори изложбе и каталога
музејски саветници МПУС
МИРЈАНА ОДАВИЋ, ЈЕЛИЦА СТЕВАНОВИЋ

Дизајн изложбе и каталога
ЈОВАН ТАРБУК

Сарадник на прикупљању грађе
Мирослав Антић

Превод доц. др Ана Јаковљевић-Радуновић

Техничари Гордана Степановић
и Ненад Јанковић

Коришћен материјал Музеја позоришне
уметности Србије и Народног позоришта у
Београду

Изложба остварена у сарадњи са

Реализацију изложбе и каталога помогло
Министарство културе и информисања
Републике Србије

Штампа каталога
ГИП Илијанум, Шид
Тираж 200 примерака

МУЗЕЙ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ
11000 Београд, Господар Јевремова 19
e-mail: office@mpus.org.rs / www.mpus.org.rs

Главный редактор
ВЕСНА БУРОЕВИЧ

Авторы выставки и каталога
музейные консультанты МПУС
МИРЬЯНА ОДАВИЧ, ЕЛИЦА СТЕВАНОВИЧ

Дизайн выставки и каталога
ЙОВАН ТАРБУК

Сотрудник по сбору материала Мирослав Антич

Переводчик
доц. др Ана Яковлевич-Радунович

Технические специалисты Гордана Степанович
и Ненад Янкович

Использованы материалы из Музея
театрального искусства Сербии и
Национального театра в Белграде.

Выставка реализована в сотрудничестве с

В реализации выставки и каталога помогло
Министерство культуры и информации
Республики Сербия.

Каталог печати
ГИП Илијанум, Шид
Тираж 200 экз.

ДОСТОЈЕВСКИ НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ ДО 1941.

ДОСТОЕВСКИЙ НА СЦЕНЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕАТРА В БЕЛГРАДЕ ДО 1941 ГОДА

Изложба поводом 200 година од рођења аутора
Аутори Мирјана Одавић и Јелица Стевановић

Выставка к 200-летию со дня рождения писателя
Авторы Мирьяна Одавич и Елица Стеванович

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Београд, 2021. / Белград, 2021 г.

РЕЧ УРЕДНИКА

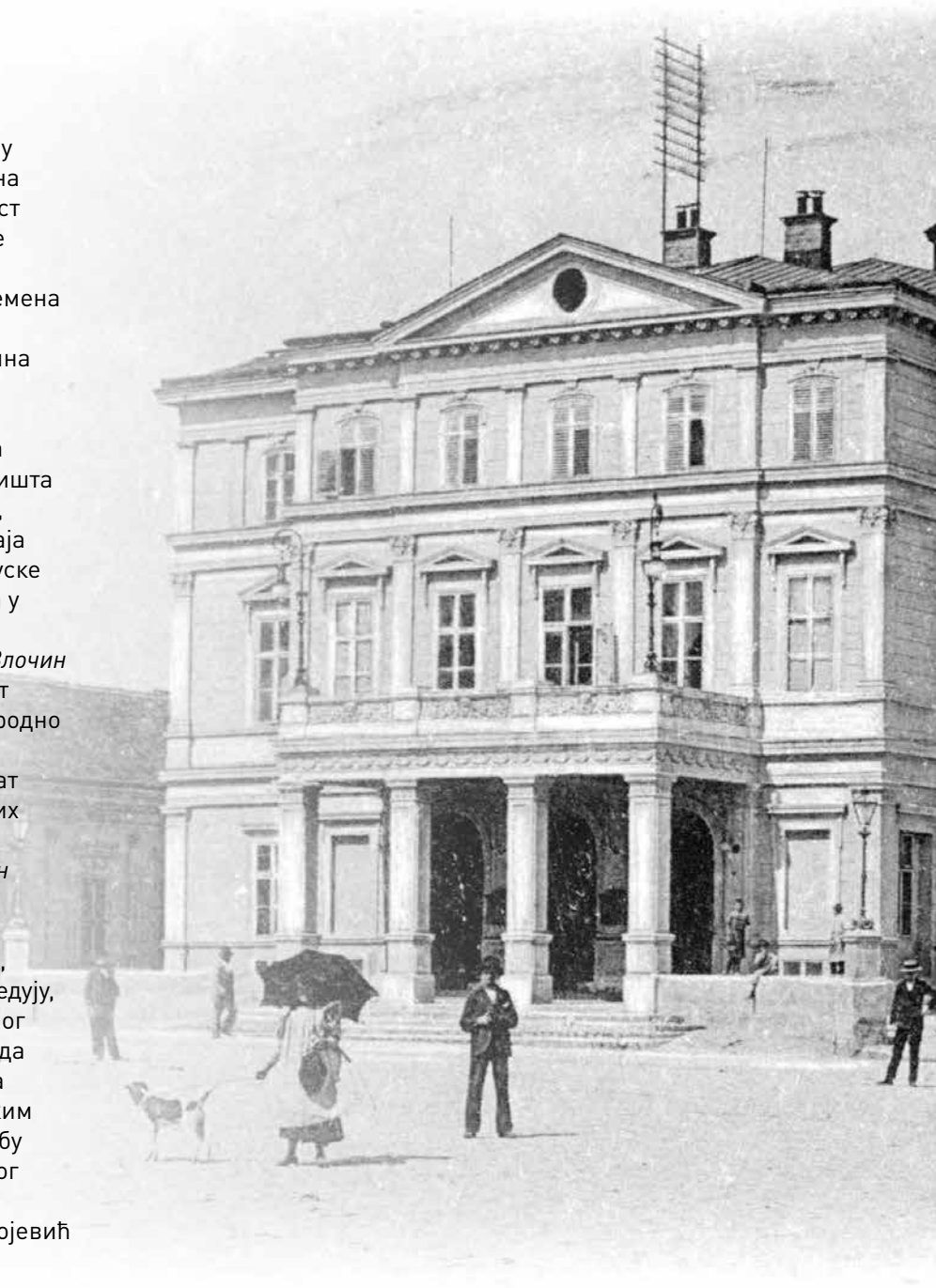
Музеј позоришне уметности Србије константно систематизује, изучава и сагледава из различитих углова историју позоришног живота у Србији. Разноврсна и обимна музејска грађа пружа могућност да пронађемо и представимо историјске моменте који указују на богатство, слојевитост и савременост прошлих времена позоришног живота.

Значајан јубилеј, обележавање 200 година од рођења Ф. М. Достојевског, једног од највећих светских писаца, повод је да се кроз изложбу посвећену извођењима његових дела на сцени Народног позоришта у Београду у првим деценијама 20. века, осврнемо и на непроцењив значај утицаја руских сценских уметника а нарочито руске емиграције на развој театарског живота у Србији пре и између два светска рата.

Прва поставка, драматизација романа *Злочин и казна* 1907. године, показује спремност младе националне театарске сцене (Народно позориште у Београду је основано 1868) да се упусти у озбиљан и храбар подухват постављања на сцену изузетно захтевних дела овог руског класика. Уследиле су премијере: *Браћа Карамазови* 1913, *Ујкин сан* 1930, *Злочин и казна* 1935. (нова драматизација) и *Идиот* 1937. године.

Захваљујући драгоценој музејској грађи, искуству и знању које наши кустоси поседују, са задовољством смо прихватили предлог госпође проф. др Ирине Антанасијевић да у сарадњи са осведоченим пријатељима Музеја, Руским домом у Београду и Руским научним институтом реализујемо изложбу и каталог Достојевски на сцени Народног позоришта у Београду до 1941.

Весна Буројевић





Зграда Народног позоришта (1868–1914)
Здание Национального театра (1868–1914)

СЛОВО РЕДАКТОРА

Музей театрального искусства Сербии систематизирует, изучает и анализирует историю театральной жизни Сербии. Разнообразный и обширный музейный материал дает возможность найти и представить исторические моменты, свидетельствующие о богатстве событий театральной жизни, многослойности и актуальности проблем прошлых времен.

Знаменательный юбилей, приуроченный к 200-летию со дня рождения Ф. М. Достоевский, одного из величайших писателей мира, дает возможность ознакомиться с экспозицией, посвященной истории сценического воплощенния его произведений в Национальном театре в Белграде в первые десятилетия XX века, показать новые странницы, свидетельствующие о бесценном вкладе русског эмигрции в развитии театральной жизни в Сербии в период между двумя мировыми войнами.

Первая постановка, драматизация романа «Преступление и наказание» 1907 года, свидетельствует о готовности молодой национальной театральной сцены (Национальный театр в Белграде был основан в 1868 году) предпринять серьезные и смелые попытки сценического воплощения произведений этого русского классика, довольно сложного для драматизации. За этим первым опытом последовали премьеры: «Братья Карамазовы» в 1913 году, «Дядюшкин сон» в 1930 году, «Преступление и наказание» в 1935 году (новая инсценировка), «Идиот» в 1937 году.

Благодаря ценным музейным материалам, опыту и знаниям, которыми обладают наши кураторы, мы с радостью приняли предложение госпожи проф. д-ра Ирины Антанасиевич, в сотрудничестве с надежнными друзьями Музея, Русским научным институтом и Русским домом в Белграде, реализовать выставку и каталог «Достоевский на сцене Национального театра в Белграде до 1941 года».

Весна Буроевич



Јелица Стевановић

ДОСТОЈЕВСКИ НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ ДО 1941.

Елица Стеванович

ДОСТОЕВСКИЙ НА СЦЕНЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕАТРА В БЕЛГРАДЕ ДО 1941 ГОДА

ЗЛОЧИН И КАЗНА, драмске сцене у десет слика, с епилогом; роман Ф. М. Достојевског у драматизацији J. A. Пљушчевскога-Пљушчика-Дељера; превео с француског В. А. Лучић, редитељ Милорад Гавриловић. Премијера је била 8. децембра 1907.

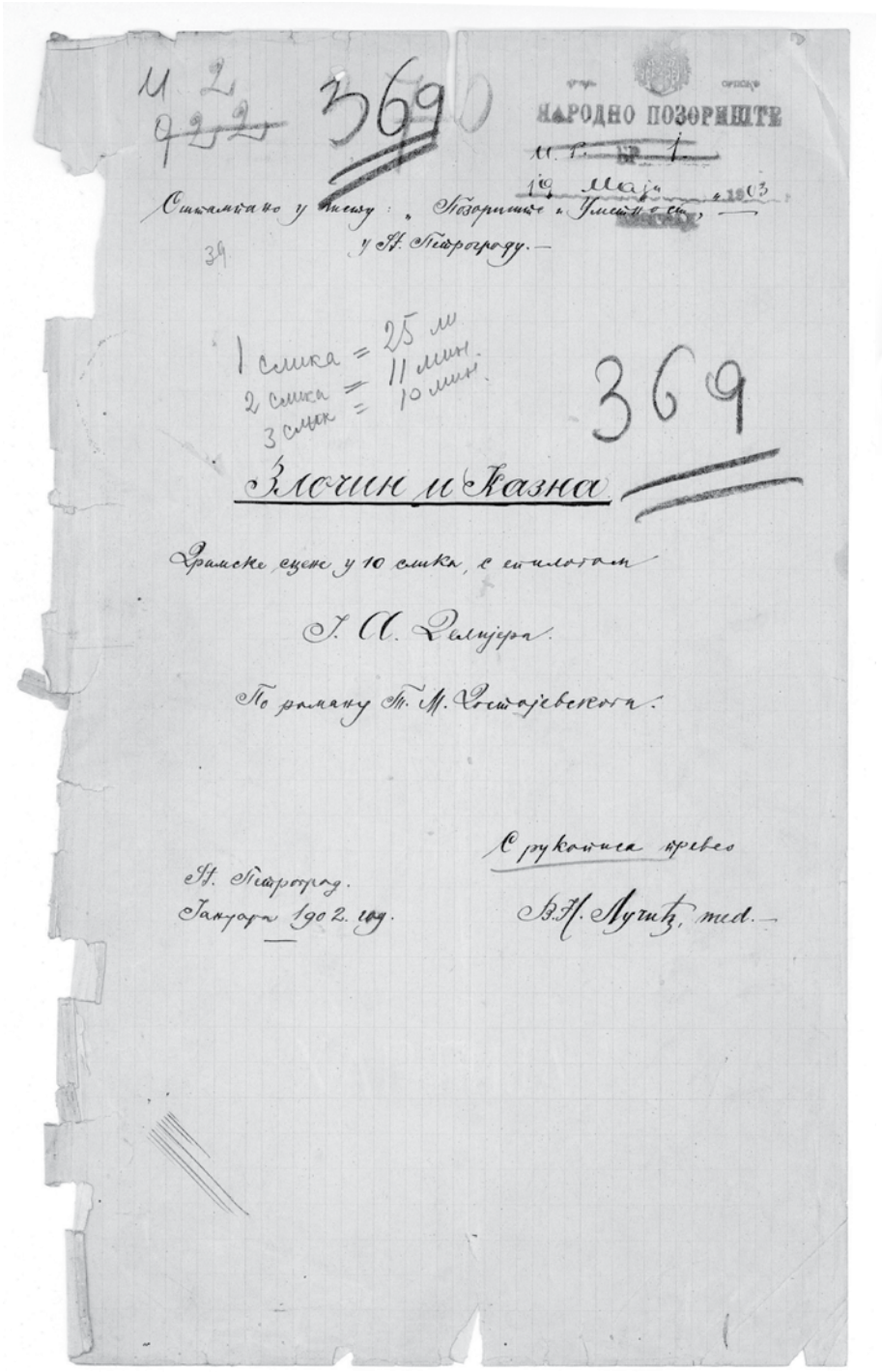
На дан премијере прве поставке дела великог руског писца на сцену Народног позоришта у Београду, „Политика" обавештава читаоце о предстојећем догађају, наводећи имена свих девет слика у комаду и епилога: „1. Причања Мармеладова; 2. Пред злочином; 3. Убиство; 4. Долазак родбине; 5. Код Порфирија Петровића; 6. Казна је почела; 7. Лажни убилац; 8. Код Соње; 9. Клопка; 10. На страдање". Као препоруку за одлазак у позориште, анонимни аутор текста додаје: „Роман је велики и славан, један од најбољих и најјачих што га је икад било у светској књижевности. Шта је од њега писац учинио, колико се њиме умео користити и колико му је наудио – видећемо вечерас".

Према критикама које су сачуване – наудио му је, и то много. Анонимни рецензент „Политике" (10. децембар 1907), на самом почетку приказа констатује да је представа била „Злочин, а Казна – она ће већ доћи". Представа је трајала дуже од четири сата, прва слика представља недопустиво дугачак и досадан монолог споредног лика, остале сцене су неповезане...

Ни Милан Грол („Српски књижевни гласник" бр. 12, децембар 1907) није задовољан драматизацијом. Он разуме незахвалност и компликованост задатка: „романи великих руских писаца из прошлог века, могу се мање но икоји други успешно прекрајати за позорницу... Сав онај идеализам и чак мистицизам, сва она магловита и неспокојна атмосфера сањивих, узнемирених, занесених и ћудљивих типова, све оно што се слика, описује и аналише у дугим психолошким странама руског романа, све је то једва преводљиво на обичан и баналан дијалог позорнице". Он констатује да се, на несрећу, тог „трговачко-књижевног" посла прихватају драматичари „другог или петог реда", па стога „у Раскољникову на позорници видимо само једног необјашњеног и необјашњивог манитњака, коме је тешко ухватити доследне побуде радњама, и, у чијим истрзаним епилептичним нападима и грозницама, ни у једном тренутку не видимо одређену основну физиономију личности".

О глумачким креацијама је мало речено, осим констатације да у лошем комаду наши уметници нису ни имали много могућности. У недостатку плаката, приказ из „Политике" нам омогућава делимичну реконструкцију глумачке поделе: Добрица Милутиновић (Раскољников), Теодора Боберић потоња Арсеновић (Дуња), Софија Цоца Ђорђевић (Соња), Чича Илија Станојевић (Свидригајлов), Димитрије Петровић (Порфирије Петровић).

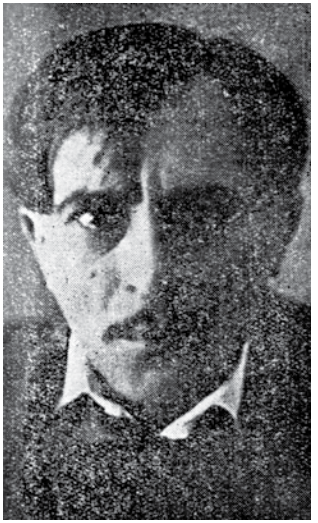
Ова поставка је изведена само још једном, следеће вечери. У то време, у малом Београду није био редак случај да се представа одигра свега неколико пута, понекад и само једном. Представе са више десетина извођења, и то током неколико деценија, уз више обнова, биле су реткост. Па ипак, свега два извођења јасно указују да се комад није допао ни публици. Одмах по завршетку Првог светског рата, ова поставка је обновљена и у сезони 1918/19. одиграна 5 пута.



Препис драмског текста *Злочин и казна* (НП у Београду)
Стенограмма спектакля «Преступление и наказание» (НТ в Белграде)



Милорад Гавриловић, редитељ
Милорад Гаврилович, режиссер



Добрица Милутиновић као Раскољников
Добрица Милутинович в роли Раскольникова



Софија Цоца Ђорђевић (Соња)
София Цоца Джорджевич (Соня)

Илија Станојевић (Свидригајлов)
Илия Станоевич (Свидригайлов)

Димитрије Петровић (Порфирије)
Димитрий Петрович (Порфирий)

Теодора Боберић (Дуња)
Теодора Боберич (Дуня)

ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ, драматические сцены в десяти картинах, с эпилогом; Роман Ф. М. Достоевского в инсценировке И. А. Плющевски-Плющик-Дельер; перевод с французского В. А. Лучич, режиссер Милорад Гаврилович. Премьера состоялась 8 декабря 1907 года.

В день премьеры премьеры представления по произведению великого русского писателя на сцене Национального театра в Белграде газета «Политика» информирует читателей о грядущем событии, перечисляя названия всех девяти картин в спектакле и эпилога: «1. Рассказы Мармеладова; 2. До преступления; 3. Убийство; 4. Приезд родственников; 5. Порфирий Петрович; 6. Наказание началось; 7. Фальшивый убийца; 8. У Сони; 9. Ловушка; 10. К страданию». В качестве рекомендации анонимный автор текста добавляет: «Роман великий и знаменитый, один из лучших и сильнейших, когда-либо публиковавшихся в мировой литературе. «Что же сценарист сделал из него, насколько он знал, как этим пользоваться и насколько он причинил ему вред или нет - мы узнаем уже сегодня вечером».

Судя по сохранившейся критике – вреда было много. Анонимный обозреватель «Политики» (10 декабря 1907 г.) в самом начале заметки заявляет, что спектакль был «преступлением, а наказание - последует». Спектакль длился более четырех часов, первая картина - недопустимо длинный и скучный монолог второстепенного персонажа, остальные сцены никак не связаны между собой...

Милан Грол («Сербский литературный вестник» № 12, декабрь 1907) также не был удовлетворен инсценировкой. Он понимал сложность поставленной задачи: «Романы великих русских писателей прошлого века сложнее всего переписать для нужд сцены ... Весь этот идеализм и даже мистицизм, вся эта туманная и беспокойная атмосфера мечтательных, экзальтированных, восторженных и странных типов, все, что изображено, описано и проанализировано на длинных страницах психологического русского романа, все это с трудом может быть переведено в обычный и банальный диалог на сцене». Он констатирует, что, к сожалению, «торгашески-литературную» переработку произведения делают чаше всего драматурги «второго или пятого порядка», а потому «в Раскольникове на сцене мы видим только одного необъяснимого и необъяснимого маньяка, в действиях которого сложно выделить последовательность и невозможно понять мотивы, а за его мучительными эпилептическими припадками и лихорадкой мы не видим определенной базовой физиономии человека».

Об актерском мастерстве сказано немногое, кроме вывода, что возможностей себя показать, при такой плохой пьесе, у них практически не было. Публикация в газете «Политика», поскольку афиши не сохранились, позволяет нам частично реконструировать состав актеров: Добрица Милутинович (Раскольников), Теодора Боберич, позже Арсенович (Дуня), София Кока Джорджевич (Соня), Чича Илия Станоевичл (Свидригайлов), Димитрий Петрович (Порфирий Петрович).

Представление было сыграно после премьеры, еще только один раз, уже на следующий вечер. Что впрочем, не значит ничего, поскольку в то время в маленьком Белграде часто бывало, что спектакли шли только в премьерном показе или пару раз после. Спектакли с десятками спектаклей, которые ставятся в течение десятилетий, которые обновляются, в те времена были редкостью. Однако факт, то было всего лишь два вечера, где играли спектакль, однозначно указывает на то, что пьеса не понравилась публике. Сразу после окончания Первой мировой войны этот спектакль был возвращен на сцену в обновленном виде в сезоне 1918-19 гг. и выдержало 5 представлений.

БРАЋА КАРАМАЗОВИ, драма у пет чинова; роман Ф. М. Достојевског у драматизацији Жака Копоа и Жана Круеа (Jacques Copeau, Jean Croué); превео с француског Димитрије Фртунић; редитељ Александар Иванович Андрејев. Премијера је била 30. октобра 1913.

У најавама премијере, београдска штампа обавештава публику о великом писцу: „Фједора Михаиловића Достојевског пратиле су у животу беда, епилепсија и оскудица. Он је отуда и видео у животу само тамну страну. По речи једног писца он је у књижевности путовао ноћу. Али је зато суптилни психолог душе, уметник по идеји која се из сваког његовог дела извија, артист не форме него садржине. У погледу његове обраде, упоредили су га са Роденом: у сваком делу је форма одсутна, али је душа ту". У наставку стоји да је комад „прерада једног од његових најбољих романа, у којем црта једну дегенерисану породицу у Русији његовог доба. У доброј подели и режији г. Андрејева, комад ће задовољити публику у сваком правцу" („Пијемонт", 30. октобра 1913). Дан уочи премијере, „Политика" цитира приказ овог комада из француске штампе, у којем се констатује да су аутори прераде успели да „реконструишу поузданом тачношћу личности романа". Следећег дана, исти лист доноси кратку биографију писца и констатује да је комад: „историја о беди људској и о племенитим и рђавим делима човека који, по Достојевском, није никад рђав него само лице у неизбежној трагедији у коју увлачи живот сваког". Позивајући се на речи непознатог есејисте да је дело Достојевског „најбоља психологија и најзанимљивија културна историја Русије" прве половине XIX века, анонимни аутор овог написа констатује да је у драми сачуван дух романа у највећој могућој мери.

Како је и очекивано, критика се углавном бавила драматизацијом. Према ауторима, Копоу (критичару, глумцу, управнику позоришта, писцу) и Круеу (младом глумцу Француске комедије), најблажи је Париски ђак Милан Предић. Свестан ограничења које постављају законитости позоришног медија, он налази да је комад успео да обухвати основну причу романа, па чак и да, у границама могућности, осликa прилично верне карактере (Српски књижевни гласник, књ. XXI, бр 9/1913). И рецензент „Вечерњих новости" (Велимир Живојиновић, 31. октобар 1913) донекле одаје признање драматизаторима, нарочито кад је реч о првом и петом чину, али им замера развученост средишња три (представа је трајала 5 сати!). Комад је ипак све време држао пажњу публике, и успео је да дочара борбу светлости и мрака која је „основна тема комада", тј. присуство ведрине и наде усред општег мрака – што је срж стваралаштва руског књижевника. Критичар „Политике" (Коста М. Луковић, 31. октобар 1913) објављује опсежни приказ који почиње речима: „Сувише порока за једно вече! Све што је ружно у човечијој души открива се са страшном бруталношћу; бедне душе се нижу у недоглед". Уз мање замерке драматизацији, те уз пуну свест да у драми није могао до пуног изражаја доћи психолошки елемент који доминира романом, рецензент одаје признање општем „штимунгу" комада, као и чињеници да јасно приказује процесе „ненормалних душа и борбе добрих душа које су слабе", чиме се надокнађују повремене мањкавости фабуле. Пера С. Талетов, међутим, пореди Досто-

јевског и Шекспира (док су код другог негативни ликови без трунке добра у себи, код првог у сваком човеку постоји двојство и никад се не зна шта ће превладати...) и констатује да се у драми смисао романа потпуно изгубио у рукама француских позоришника који не осећају „словенску душу" и „широку руску натуру" и нису у стању да „рију по утроби душе" („Дело" бр. 69/2, 1943). Рецензенту „Одјека" (Г.Н, 2. новембар 1913) у комаду највише недостаје оптимистички крај романа, сматра да су ликови доста добро оцртани, али им глумци нису дорасли, а критичар „Правде" (В.П, 13. новембар 1913) сматра да су прва два чина изванредна, док се у потоња три губи Достојевски, те комад постаје готово досадан.

Комад је режирао Александар Иванович Андрејев, некадашњи члан Уметничког позоришта из Москве, који је 1. октобра 1911. именован за главног редитеља и директора позорнице Народног позоришта. Овај школовани редитељ је на нашу сцену донео модерне принципе позоришне режије, а заједно са позоришним сликаром Балузеком и извесно богатство декора. Па ипак, критика једва помиње инсценацију: Живојиновић режији замера превише реалистичних детаља и спор темпо представе; рецензент „Политике" оцењује да је приказ био „брижљиво спремљен", а глумци „врло добри", док озбиљне замерке упућује језику – и преводиоца и глумаца. Талетов није задовољан ни глумачком поделом, из које издваја једино креацију Гавриловића. Напротив, Живојиновић хвали носиоце главних мушких рола (осим Веснића) и Таборску, док за младу Брожову има разумевања јер улога надмашује њену зрелост и искуство, а рецензент „Правде" нарочито истиче Таборску и Брожову, те Сотировића.

Реконструкцију поделе већих улога овог пута нам, поред штампе, омогућавају и белешке на драмском тексту који се чува у Народном позоришту у Београду: Милорад Гавриловић (Фјодор Павловић Карамазов), Љуба Станојевић (Иван), Радослав Весниħ (Аљоша), Витомир Богић (Димитрије), Брожова (Катарина Ивановна), Мара Таборска (Аграфина, тј. Грушењка), Сава Тодоровић (Смердјаков), Драгољуб Сотировић (Мусјаловић), Раја Павловић (Трифон Борисић), Јеврем Божовић (Отац Зосима)...

Из најаве прве репризе сазнајемо да је премијера играна пред пуним гледалиштем, а да се улазнице одлично продају и за предстојећа већ најављена извођења. О изврсном пријему представе од стране публике сведочи и податак да је за свега неколико месеци, до јануара 1914. поставка доживела шест реприза. Могуће је да би имала и дужи век, да убрзо није почео Велики рат, који представља једини дужи период у историји Народног позоришта када је рад сасвим стао.



Љуба Станојевић (Иван)
Люба Станоевич (Иван)

Милорад Гавриловић (Фјодор)
Милорад Гаврилович (Фёдор)

Препис драмског текста *Браћа Карамазови* (НП у Београду)
Стенограмма пьесы «Братья Карамазовы» (НТ в Белграде)

Радослав Веснић (Аљоша)
Радослав Весник (Алеша)

Александар Андрејев Ивановић, редитељ
Александр Андреев Иванович, режиссер



Витомир Богић (Димитрије)
Витомир Богич (Дмитрий)

Ана Паранос (?)

Марија Таборска
(Аграфина-Грушенка)
Мария Таборская
(Аграфена-Грушенька)

Драгољуб Гошић (?)
Драголюб Гошич (?)

Јеврем Божовић (отац Зосима)
Джеврем Божович (отец Зосима)

Сава Тодоровић (Смердјаков)
Савва Тодорович (Смердяков)

Драгољуб Сотировић (Мусјаловић)
Драголюб Сотирович (Мусьялович)

БРАТЬЯ КАРАМАЗОВЫ, драма в пяти действиях; Роман Ф. М. Достоевский в драматизации Жака Копо и Жана Крю (Jacques Copeau, Jean Croué); перевод с французского Димитрия Фртунича; директор Александр Иванович Андреев. Премьера состоялась 30 октября 1913 года.

В анонсе премьеры белградская пресса информирует публику о великом писателе: «Федора Михайловича Достоевского в жизни сопровождали страдания, эпилепсия и нужды. Поэтому он видел только темную сторону жизни. По словам одного писателя, он путешествовал по литературе во мраке. Но именно поэтому он тонкий психолог души, художник идеи, которая лежит в основе каждого его произведения, художник не формы, а содержания. Критики часто сравнивали его с Роденом: во всех частях отсутствует гармония формы, но есть наличие души». Далее говорится, что пьеса является «переработкой одного из его лучших романов, в котором он рисует случайное семейство России того времени». С хорошими актерами и под руководством г. Андреевой, спектакль удовлетворит даже взыскательного зрителя» (« Пьемонт», 30 октября 1913 г.). Накануне премьеры «Политика» цитирует рецензию на это произведение из французской прессы, в которой говорится, что авторам адаптации удалось «с достоверной точностью воссоздать личности персонажей романа». На следующий день в той же газете приводится краткая биография писателя и говорится, что пьеса - это «рассказ о человеческих невзгодах, благородных и злых делах человека, который, по мнению Достоевского, никогда не бывает абсолютно злым, а лишь участник трагедии жизни, которую проходит каждый». Ссылаясь на слова неизвестного публициста о том, что произведение Достоевского - «превосходная психология и интереснейшая культурная история России» первой половины XIX века, анонимный автор статьи заявляет, что пьеса сохраняет дух романа насколько это возможно при театрализации.

Как и ожидалось, критика в основном касалась драматизации. По отношению к Копо (критик, актер, театральный менеджер, писатель) и Крю (молодой актер Comédie-Française) самым мягким был сам бывший парижской ученик, Милан Предич. Осознавая ограничения, установленные законами театра, он считает, что пьеса сумела передать основную историю романа и даже, насколько это возможно, верно изобразила персонажей (Сербский литературный вестник, кн. XXI, no. 9/1913). Рецензент «Вечерних новостей» (Велимир Живоинович, 31 октября 1913 г.) тоже хвалит работу драматургов, особенно в первом и пятом актах, но их критикуют за объем трех центральных актов (спектакль длился 5 часов!). Однако спектакль все время удерживал внимание публики и сумел вовлечь их в борьбу света и тьмы, которая является «основной темой спектакля» и является сутью творчества русского писателя. Критик «Политики» (Коста М. Лукович, 31 октября 1913 г.) публикует обширную рецензию, которая начинается словами: «Слишком много пороков в одну ночь! Все безобразное в душе человека раскрывается с ужасной жестокостью; бедные души проходят перед нами бесконечной чередой». С небольшими возражениями против стиля драматизации и с полным пониманием того, что психологический элемент, доминирующий в романе, не может быть полностью выражен в пьесе, рецензент признает, что создано общее «настроение» пьесы, а также тот факт, что она ясно показывает борьбу «извращенных душ с добрыми, но слабыми душами», что компенсирует случайные недостатки сюжета. Пера

С.Талетов сравнивает Достоевского и Шекспира (в то время как у второго отрицательные персонажи сами по себе лишены какой-либо капли добра, то у первого видна бинарность, характерная каждому человеку, и никогда не знаешь, что возмет верх ...). Он же утверждает, что смысл романа совершенно теряется в руках французских театралов, не чувствующих «славянской души» и «широкой русской природы» и не умеющих «копаться в недрах души» («Дело» № 69/2, 1943 г.). Рецензент «Эха» (Г.Н, 2 ноября 1913 г.) больше всего не достает в пьесе оптимистичный конец, который есть в романе романа, и хотя что персонажи достаточно хорошо изображены, но актеры еще не доросли до нужной сложности, которуе требует произведения. Критику же «Правосудия» (В.П, 13 ноября 1913 г.)) первые два первых акта показались исключительно интересными, а в последних трех Достоевский теряется, и пьеса становится почти скучной.

Спектакль поставил Александр Иванович Андреев, бывший член Художественного театра из Москвы, который 1 октября 1911 года был назначен главным режиссером и постановщиком Национального театра. Этот высокообразованный режиссер привнес на нашу сцену современные принципы театральной режиссуры и вместе с театральным художником Балузеком повлиял на богатство декора. Однако критики почти не упоминают декорации: Живоинович критикует режиссера за обилие реалистичных деталей и медленный темп спектакля; рецензент «Политики» оценивает спектакль как «тщательно подготовленный», а актеров как «очень хороших», но у него серьезные возражения к переводу. Не устраивает Талетова и актерский состав, из которого он выделяет только игру Гавриловича. Напротив, Живоинович хвалит обладателей главных мужских ролей (кроме Веснича) и Таборску, а к юной Брожовой относится с пониманием, тем не менее считая, что ее роль требует зрелости и опыта; рецензент «Правды» особо выделяет Таборску, Брожову. и Сотировича.

Реконструкция того, то играл главные роли на этот раз, помимо прессы, также возможна благодаря примечаниям к драматическому тексту, хранящемуся в Национальном театре в Белграде: Милорад Гаврилович (Федор Павлович Карамазов), Люба Станоевич (Иван), Радослав Веснич (Алеша), Витомир Богич (Дмитрий)), Брожова (Катарина Ивановна), Мара Таборска (Аграфена, то есть Грушенька), Сава Тодорович (Смердяков), Драголюб Сотирович (Мусьялович), Райя Павлович (Трифон Борисович), Еврем Божович (отац Зосима)...

Из объявления о первом повторном показе мы узнаем, что премьера прошла с аншлагом и что билеты на предстоящие, уже анонсированные выступления, хорошо продаются. Тот факт, что всего за несколько месяцев, до января 1914 года, спектакль выдержал шесть повторов, свидетельствует о том, что публика принимала его с воодушевлением. Возможно, он бы игрался и далее, если бы не начало Первой мировой войны, прервавшей его, после которого начался довольно продолжительный период в истории Национального театра, когда его работа полностью приостановлена.

ХУДОЖЕСТВЕНИЦИ У БЕОГРАДУ

По завршетку Првог светског рата и Октобарске револуције, велики број уметника напушта СССР и лута Европом, у борби за људску и стваралачку егзистенцију. Захваљујући оперским и балетским уметницима који су се дуже или краће задржали у Народном позоришту у Београду, било је могућно коначно оснивање ова два ансамбла.

Језичка баријера није омогућавала исто учешће руских уметника у драмском ансамблу, али утицај руске емиграције је имао велики утицај и на развој српске глуме. У периоду између 1920. и 1931, трупе састављене од бивших чланова Московског художественог театра су се током турнеја у неколико наврата задржале и у нашем главном граду. Већ прво гостовање, у зиму 1920/21, представља прави шок за Београђане који су се у Народном позоришту срели са сасвим новим приступом уметности глуме. Сви су одушевљени, и критика и публика и – можда најважније – колеге глумци који су одмах почели да студирају и примењују нов метод. У томе им је од највеће помоћи свакако био Јурий Љвович Ракитин, такође некадашњи члан МХТ-а, који је на позив управника Народног позоришта Милана Грола, постао стални редитељ нашег театра непосредно пре овог гостовања (1. новембра 1920).

Током свог првог боравка у Београду, уметници МХТ-а су између осталих представа одиграли и *Браћу Карамазове* и то у два дела, током две узастопне вечери, 13. и 14. децембра 1920, доневши сасвим другачији приступ овом аутору.

Дела Достојевског била су на репертоару гостовања МХТ-а и касније:

Село Степанчиково у два наврата током сезоне 1923/24. (23. и 26. фебруара те 3. априла 1924), затим поново 7. априла 1925. и последњи пут 19. и 21. марта 1930. (Прашка трупа МХТ)

Браћа Карамазови – 9. и 15. априла 1925.

Злочин и казна 23, 26. и 29. децембар 1929. (Прашка трупа МХТ)

Приликом свог последњег гостовања, глумци МХТ-а су 19. фебруара 1931. приказали *Вече Достојевског.*



Краљевско Српско Народно Позориште

1920.

ВЕЧЕРЊА ПРЕДСТАВА У САЛИ „МАНЕЖА"

у Београду, у понедељак 13. децембра

Гостовање чланова Московског Художественог Театра

БРАЋА КАРАМАЗОВИ

Одломци из романа Ф. М. Достојевског.

Прво вече.

1. „Три чаше коњака"

Фјодор Павлович, Иван, Димитрије, Алексеј — Карамазови . . . . П. А. Павлов, В. М. Качалов, П. А. Бакшејев, С. М. Комисаров

Смердјаков . . . . . П. Ф. Шаров

Григорије . . . . . М. М. Тарханов

АНТРАКТ

2. „Обе заједно"

Грушенка . . . . М. М. Германова

Катарина Ивановна . В. Г. Орлова

Њена дадиља . . . Е. Ф. Скулска

Алексеј Карамазов . С. М. Комисаров

3. „Пред вратима"

Иван Карамазов . . В. М. Качалов

Смердјаков . . . . П. Ф. Шаров

АНТРАКТ

4. „Струк лука"

Грушенка . . . . М. М. Германова

Алексеј Карамазов . С. М. Комисаров

Ракитија . . . . И. М. Бесењев

Фења . . . . . М. К. Крижановска

5. „Непредвиђена одлука"

Димитрије Карамазов П. А. Бакшејев

Фења . . . . . М. А. Крижановска

АНТРАКТ

6. „У Мокроме"

Грушенка . . . . М. М. Германова

Димитрије Карамазов П. А. Бакшејев

Истражни судија . . В. М. Васиљев

Главни тужилац . . Н. О. Масалитинов

Стражар . . . . . Н. Г. Александров

Уторак 14. децембра: БРАЋА КАРАМАЗОВИ (II. део) од Ф. Достојевског. *(Гостовање чланова Московског Художественог Театра).*

ЦЕНЕ МЕСТА: Ложа 170 дин. Фотеља 32 дин. Партер 22 дин. Балкон 25 дин. Балкон I. 20 дин. Балкон II. 12 дин. Балкон III. 8 дин. Галерија 12 дин. Ложа Галерија 8 дин.

ПОЧЕТАК У 7 У ВЕЧЕ.

Штампарија „ЛОЛА" литографија, цинкографија и жестографија Палилулска 15.



М. А. Крижановска (Фења)
М. А. Крижановская (Феня)



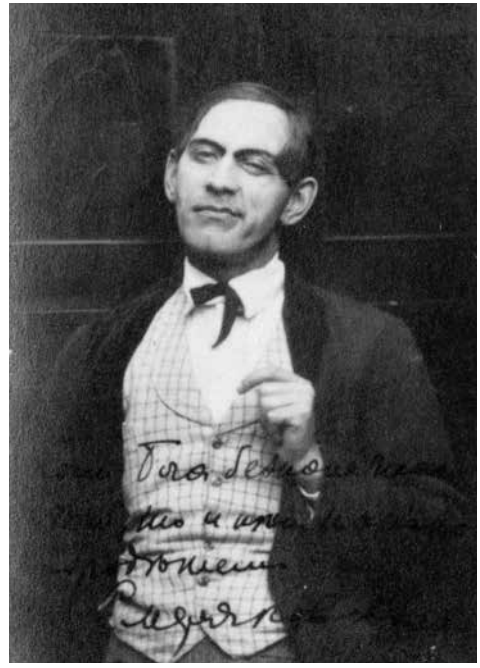
П. А. Павлов (Фјодор Павлович)
П. А. Павлов (Федор Павлович)



П. А. Бакшејев (Димитрије)
П. А. Бакшеев (Дмитрий)



М. М. Германова (Грушенка)
М. М. Германова (Грушенька)



П. Ф. Шаров (Смердјаков)
П. Ф. Шаров (Смердяков)

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

Ванредна представа 1. Код Кнеж. Споменика

Гостовање чланова Прашке Групе Московског Уметничког Театра

У понедељак, 23. децембра 1929. год.

ЗЛОЧИН И КАЗНА

(Радиом Раскољников)

Драма у 10 слика по истоименом роману.
Од Ф. М. Достојевског.
Редитељ Г. Хмара.

Л И Ц А:

Родион Расколљников — Г. Хмара
Пулхерија Исљонил, његова мајка — В. Греч
Дуња, његова сестра — К. Корсов
Сова Мармеладов — Е. Дубровина
Разумихин, студент — А. Богданов
Зосимов, лекар — Б. Блес
Нилтација, сарадник Расколљникова — М. Кенигсберг
Порфирије Петрович, истр. судија — П. Павлов
Алена Ивановна, лихвица — Л. Девицка
Лизавета, њена сестра — Н. Семенов
Ил, дебели господин — А. Пилецко
Млади господин — К. Петров
Порот, полицијски писар — А. Ивантов
Николаја Фодеј — Б. Зеленин
Зелинова — Г. Свобода
Дуња Пашенка — Н. Тихуркин
Никола, фарбар — Н. Борисов

ЦЕНЕ МЕСТА: У партеру: Лоџа 350 дин. Фотељ I ред 80. дин. Фотељ II ред 70 дин. Седиште 55 дин. I галерија: Лоџа 350 д. Фотељ у балк. 80. д. Фотељ I ред 70. д. Фотељ II ред 55 д. II галерија: Лоџа 225 д. Фотељ у балк. 60 д. Седиште I р. 45 д. Седиште II р. 30 д. III галерија: Балкон 30 дин. Седиште 25 дин. Стојећа 16 дин. Задња Галерија 20 дин.

Почетак у 8 часова у вече.

Штампа „Грагјанин", Београд, Дечанска 3. — Тел. 678.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

Ванредна представа 21. НА ВРАЧАРУ

Гостовање чланова Прашке Групе Московског Художественог Театра

У среду, 19. марта 1930. год.

СЕЛО СТЕПАНЧИКОВО

Комад у 3 чина од Ф. Достојевског. Редитељ П. Павлов.

Л И Ц А:

Ростанев, Јегор Илић, пуковник — Б. Блес
Госпођа Ростанева, његова мати — В. Греч
Сеша, његов син — Е. Корсов
Кашка, његов снаша — —
Прасковја, његова сестра — С. Јовицки
Сергеја, његов нећак — А. Богданов
Перепељицина, Ана Николајева — Л. Девицкија
Татјана Ивановна — К. Дубровина
Семјон, Фома Фодеј — П. Павлов
Обноскина Анфиса Петровна — М. Астрова
Обноскин Павел Сафронович, њен син — А. Пилетов
Јежевикин Јегораф Јарионовић — В. Зеленин
Чистиков, Јегорушка, његова кћи — Н. Токаржева
Бахчејев, Степан Алексејевић — А. Пивленко
Гаврила, сотр код Ростанјевих — А. Алексејев
Фалалеј — — Н. Семенов
Видопљасов — — В. Борисов

Цене места:

ПАРТЕР: Лоџа (4 места) дин. 400.— Фотељ I ред дин. 75.— Фотељ II ред дин. 60.— Седиште дин. 50.—
ПРВА ГАЛЕРИЈА: Балкон дин. 45.— Балкон бочни лево и десно дин. 40.— Седиште дин. 30.—
ДРУГА ГАЛЕРИЈА: Балкон дин. 30.— Седиште I ред дин. 25.— Седиште II ред дин. 20.— Стојеће дин. 15.—

Почетак у 8 часова у вече.

Штампа „Грагјанин", Београд, Дечанска 3. — Тел. 678.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

1924

ВЕЧЕРЊА ПРЕДСТАВА — У НОВОЈ ЗГРАДИ

У суботу, 23 фебруара

Гостовање Художественог Театра

Село Степанчиково

Шест слика према истоименом роману Ф. М. Достојевског
Редитељ Н. О. Масалитинов.

Л И Ц А:

Јегор Ильич Ростањев, пуковник у пензији	Н. О. Масалитинов
Госпођа Ростањева, генералица, његова мајка	М. А. Токарскаја
Сашењка, његова кћи	М. А. Бахарева
Иљуша, његов син	*
Серјожа, његов синовац	В. И. Васиљев
Прасковја Иљинична, његова сестра	М. А. Скрјабина
Настјенка, поћерка	Е. Ф. Краснопољскаја
Јевграф Иларионович Јежевикин, њезин отац	Г. В. Сјеров
Фома Фомич Опискин, мукташ код Ростањевих	П. А. Павлов
Татјана Ивановна, богата поседница	М. А. Крижановскаја
Бахчејев, властелин	С. М. Комисаров
Ана Њиловна Перепељицина, мукташица	Л. Н. Левицкаја
Обноскина	В. М. Греч
Обноскин, њезин син	В. Л. Зелицкиј
Гаврила, собар	П. Ф. Шаров
Фалалеј, козачки дечко	Н. Г. Секевич
Видопљасов, лакеј	П. Ф. Цицијанов

Догађа се на руском селу шездесетих година прошлог столећа.

После прве, треће и пете слике дужи одмор.

Почетак у 7½ часова у вече.



П. А. Павлов (Опискин)
П. А. Павлов (Опискин)



Н. О. Масалитинов (Ростањев)
Н. О. Масалитинов (Ростанев)



М. А. Крижановска (Татјана)
М. А. Крижановская (Татьяна)



Г. В. Сјеров (Јежевикин)
Г. В. Серов (Ежевикин)

МХАТ В БЕЛГРАДЕ

После окончания Первой мировой войны и Октябрьской революции труппа МХАТ-а в значительном составе покинуло Советскую Россию (у то време СССР још није формиран) и скиталось по Европе, борясь в борьбе за экзистенциональное и творческое существование. Благодаря артистам оперы и балета, которые выбрали на длительный срок Белград, Национальному театру удалось создать два своих ансамбля.

Языковой барьер не позволял драматическим актерам так легко стать частью состава труппы, хотя все же их влияние было и от нег зависело развитие сербского актерского мастерства. В период с 1920 по 1931 год коллективы бывших участников МХАТа несколько раз останавливались в нашей столице во время гастролей. Уже первое появление гостей зимой 1920/21 года стало настоящим открытием для жителей Белграда, которые познакомились с совершенно новым подходом к искусству театральной игры . Все в восторге, и критики, и зрители и, что, пожалуй, самое главное, коллеги-актеры, которые сразу же начали изучать и применять новый метод. Несомненно, больше всего им помогал Юрий Львович Ракитин, также бывший член МХАТ, который по приглашению директора Национального театра Милана Грола стал бессменным директором нашего театра как раз непосредственно перед первым визитом МХАТ-а (1 ноября 1920 г.).

Во время своего первого пребывания в Белграде артисты МХАТ-а сыграли, среди прочих пьес, спектакль «Братьев Карамазовых» в двух частях, в течение двух вечеров подряд, 13 и 14 декабря 1920 года, где показали совершенно иной подходу.

Произведения Достоевского входили в репертуар гостевых выступлений МХАТ: «Село Степанчиково» играли дважды в сезоне 1923/24 гг. (23 и 26 февраля и 3 апреля 1924 г.), затем снова 7 апреля 1925 г. и в последний раз 19 и 21 марта 1930 г. (Пражская труппа МХАТ-а). «Братьев Карамазовых» - 9 и 15 апреля 1925 года,
«Преступление и наказание» - 23, 26 и 29 декабря 1929 г. (Пражская труппа МХАТ-а)

В последний раз, будучи с гастролями в Белграде, актеры МХАТ-а показали бенефис «Вечер Достоевского», 19 февраля 1931 года.

УЈКИН САН, старовремска комедија у три чина; новелу Ф. М. Достојевског драматизовао Карл Фолмелер (Karl Vollmöller); превео Милан Беговић; редитељ Јурије Љвович Ракитин; сценограф и костимограф Владимир Жедрински. Премијера је била 14. маја 1930. на Сцени на Врачару, популарном Мањежу (данас зграда Југословенског драмског позоришта).

У најавама предстојеће премијере „Политика" (11, 13. и 14. маја) оцењује да је немачки књижевник успео да направи „одличну комедију оставивши... сав материјал оригинала потпуно непромењен, тако да се... може још непосредније осетити мајсторски сликар савршених карактера и генијални конструктор сценске ситуације Достојевски", те је ова комедија имала велики успех у Рајнхартовим позориштима. „У комедији се износи тип једног дегенерисаног кнеза који једног дана долази у забачену паланачку варош и буде предметом топлих жеља маловарошких удавача, да се заплете у најневероватније ситуације, из којих се једва извлачи". За представу су прављени нови костими и декор (веома успели), што још увек није било правило.

О драматизацији је било различитих мишљења – од већ традиционалног става да романе, па ни приповетке уопште не треба претакати у драмски текст, до хвалоспева да је немачки писац готово постигао савршенство у транспоновању приповетке у дело по свему прилагођено сцени (Драган Алексић, „Време", 16. мај). Дефинишући комад као гротеску, овај критичар налази да је Ракитин, као мајстор тог жанра, изванредно водио глумце при обликовању ликова и целокупне представе. Као читалац, Живојин Вукадиновић највише жали за изгубљеним описима и самим крајем оригиналног дела, а као познаваоцу театра сметају му приповедачка развлачења и препричавања кључних момената приче. Преводу замера мноштво германизама и аграмизама због којих ликови говоре као у *Глембајевима* („Политика", 15. мај 1930). Душан Крунић је одушевљен драмом у којој се не губи „ни једна кап... јасног и густог сока" приповетке. Из општег тона добронамерног хумора „дубоки и болни" Достојевски се помаља тек на крају, у исповести Зинаиде која признаје заверу коју је сковала са својом мајком, како би преварили старог и болесног, гогољевски осликаног кнеза. Уз сасвим ситне, занемарљиве примедбе (повремено спорији темпо, понека незнатна претеривања у глуми), он кличе: „Синоћна представа је била наш понос", због чега редитељ заслужује „букет ловоровог цвећа" („Правда", 16. мај). Др Ранко Младеновић у Српском књижевном гласнику (бр. 30 из 1930) одаје признање редитељу који комад тумачи као „гротескни кошмар", чиме је „попео Достојевсков смех до оне специјалне језивости, која је интуитивно тражена и нађена драматизацијом... Да није цела ствар режијски гротескно постављена, расплинула би се брзо штурост глумачке једноставности, и публика би осетила монотонију између текста и рампе".

После откровења у приступу глуми које су донели бивши чланови МХТ-а (нарочито код приказивања руских класика), наши уметници су заблистали. Крунић чак узвикује: „Наши глумци су играли Достојевског! То је један диван датум нашег позоришта". Од свих актера, највише се истакао Фран Новаковић који је надмашио себе и донео улогу „готово историјске вредности". Женски ансамбл је био одличан, осим Жанке Стокић којој улога није одговарала. Вукадиновић очигледно није препознао (или није одобравао) гротескни приступ делу, па редитељу и глумцима замера претеривања у изражавању, чак и Новаковићу чије је пренаглашавање болести главног јунака довело до успоравања и растезања радње.

Захваљујући једном сасвим незадовољном анонимном критичару, остало је и сведочанство да је у овој представи, можда први пут, коришћен ефекат који данас зовемо „плејбек" – уместо глумице која је на сцени, окренута публици леђима, певао је неко иза завесе. Представа је играна те сезоне 7 и следеће још 5 пута, а потом се угасила.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

Вечерња представа 208. **НА ВРАЧАРУ**

У среду, 14. маја 1930. год.

(ПРВИ ПУТ)

УЈКИН САН

Старовремска комедија у три чина, по роману Ф. М. Достојевског. — Удесио за позорницу К. Фолкелер.
Редитељ г. Ракитин.

Л И Ц А:

Марија Александровна — — г-ђа Стокић
Атанасије Матвејић, њен муж — г. Миловановић
Зинаида, њена кћи — — г-ђа Рашић
Павле Александровић Мозгљаков, младић из добре породице — г. Златковић
Кнез — — — — г. Новаковић
Настасја — — — — г-ђа Арсеновић
Софија Петровна, жена пуковника г-ђа Златковић

Ана Николајевна, жена државног правозаступника — — г-ца Урбанова
Наталија Дмитријевна, Фелисата Михајловна, Катарина Петровна — даме, које приводе часовом другарице у Мордасову — г-ђа А. Паранос, г-ђа Хаџић, г-ца Микулић
Графира, собарица код Марије — г-ђа Н. Паранос
Гришка, Атанасијев собар — г. Бошковић
Стара госпођа у цвећи — г-ђа Поповић

Догађа се у малој губернијској вароши.

Декор и костими г. Жедринског.

Одмор после сваког чина.

Цене места:

ПАРТЕР: Ложа (4 места) дин. 160.— Фотеља I ред дин. 40.— Фотеља II ред дин. 30.— Седиште дин. 20.—
ПРВА ГАЛЕРИЈА: Балкон динара 20.— Балкон бочни лево и десно динара 18.— Седиште динара 15.—
ДРУГА ГАЛЕРИЈА: Балкон дин. 15.— Седиште I ред дин. 12.— Седиште II ред дин. 10.— Стајање дин. 8.—

Почетак у 8 часова у вече

Штампа „Гундулић", Београд, Доситејева 3. Тел. — 6-70.



Јуриј Ракитин, редитељ
Юрий Ракитин, режиссер



Фран Новаковић (Кнез)
Фран Новакович (Князь)

ДЯДЮШКИН СОН, старосветская комедия в трех действиях; роман Ф. М. Достоевского поставил Карл Фольмёллер (Karl Vollmöller); перевод Милана Беговича; режиссер Юрий Львович Ракитин; Художник-постановщик, художник по костюмам Владимир Жедринский. Премьера состоялась 14 мая 1930 года на сцене популярного Манежа во Врачаре (ныне здание Югославского драматического театра).

В анонсе предстоящей премьеры газета «Политика» (11, 13 и 14 мая) оценивает, что немецкому писателю удалось сделать «отличную комедию, оставив ... весь текст оригинала без изменений, так что. ... можно еще сильнее ощутить мастера-живописца совершенных персонажей и гениального конструктора сценической обстановки -Достоевского». Так же пишут, что эта комедия имела большой успех в театре Рейнхарта. «Комедия рассказывает о типе князя-дегенерата, который приезжает в отдаленный городок и является предметом, которые алчут заполучить все вдовушки городка, что приводит к самым невероятным ситуациям, из которых он едва выбирается.» Для представления были изготовлены новые костюмы и декорации (очень удачные), что не всегда было правилом для представлений театра.

По поводу драматизации же высказывались разные мнения - от уже традиционного, что романы и даже рассказы вообще не следует переводить в драматический текст, до похвалы за то, что немецкий писатель почти достиг совершенства в драматизации рассказа (Драган Алексич, «Время», 16 мая). Определяя пьесу как гротеск, этот критик находит, что Ракитин, как мастер этого жанра, необычайно верно выстроил работу актеров при создании характеров персонажей и атмосферы всей пьесы. Живоин Вукадинович больше всего сожалеет об утерянных описаниях и финале оригинального произведения, а как знатока театра его беспокоят повествовательные врезки и пересказы ключевых моментов повествования. Перевод критикуется за обилие германизмов и аграмизмов, из-за которых персонажи говорят, как в драме «Семья Глембаевых» («Политика», 15 мая 1930 г.). Душан Кунич в восторге от драмы, которая «не теряется ни капли... прозрачного и густого сока» оригинального текста. Из общего тона благонамеренного юмора, прорывается «глубоки и больной» Достоевский: в конце, в исповеди Зинаиды, которая признает аферу, которую она предприняла с матерью, чтобы обмануть старого и больного, нарисованного по-гоголевски, князя. С очень мелкими, незначительными замечаниями (иногда медленнее чем нужно, иногда с переигрываниям) критик заявляет: «Вчерашний спектакль был нашей гордостью», поэтому режиссер заслуживает «лаврового венка» («Правда», 16 мая.). В «Сербской литературной газете» (№ 30 от 1930 г.) доктор Ранко Младенович отдает дань уважения режиссеру, который интерпретирует пьесу как «гротескный кошмар», который «возвел смех Достоевского до той особой жуткости, которую интуитивно искали и нашли те, кто работал над пьесой ... И если бы не было гротеска, то неуклюжесть актерской простоты быстро перестала бы быть интересной и публика бы заскучала, глядя на сцену».

После откровений в подходе к актерской игре бывших участников МХТ (особенно когда они играли в спектаклях русскую классику) наши артисты, будучи хорошими учениками, блистали. Кунич восклицает: «Наши актеры играли Достоевского! Это важная дата для нашего театра!» Из всех актеров больше всего выделялся Фран Новакович, который превзошел самого себя и сыграл роль «почти исторического значения». Женский ансамбль был отличным, за исключением Жанки Стокич, которой роль не удалась. Вукадинович как критик, по всей видимости не одобрял выбор режиссера, создавшего гортеск, поэтому критиковал все и даже Новаковича, считая, что его концентрация на болезни героя замедлила развитие сюжета.

Благодаря обзору одного недовольного анонимного критика у нас есть свидетельство того, что в этой пьесе, возможно, впервые использовался эффект, который мы сегодня называем «плейбэк» - вместо актрисы, которая находится на сцене спиной к публике, пел другой голос, находящийся за занавесом. Спектакль в этом сезоне выдержал 7 представлений, а в следующем пять.

ЗЛОЧИН И КАЗНА, драма у девет слика; роман Ф. М. Достојевског драматизовао П. Краснопољски; превео Велимир Живојиновић; редитељ Н. О. Масалитинов к.г; сценограф Владимир Жедрински. Премијера 26. марта 1935.

За ново појављивање овог великог дела на нашој сцени, ангажован је некадашњи художественик, у том тренутку први редитељ Народног позоришта у Софији, Масалинитов. Сва је прилика да је заправо пренео бугарску поставку која је тамо доживела велики успех. Комад је припреман месец дана, што је у оно време била реткост. У најави премијере, у разговору објављеном у листу Народног позоришта „Сцена", 30. март 1935, редитељ нарочито хвали драматизацију. Аутор, који је својевремено докторирао радом „Достојевски као драмски писац", за главног јунака и окосницу радње поставља Раскољникова, посебну пажњу посвећујући „оној интенсивној борби између хладног разума и успламтелог срца" главног јунака. Фабулу конципира у девет слика, од којих се само прва збива пре убиства које се не приказује на сцени. Премијера је изазвала велико интересовање стручне јавности. Сачувано је више критика:

Велибор Глигорић, „Политика" (28. март 1935), Драган Алексић, „Време" (28. 3. 1935), Душан Крунић, „Правда" (28. март 1935), Др М. А. Х., „Штампа" (29. март 1935), Станислав Винавер „Српски књижевни гласник" (16. април 1935).

Највећа замерка драматизацији била је застарелост – непојмљива масовна страдања током Великог рата утицала су на промену перспективе савремених гледалаца. У време распада морала и пораста егоцентризма, чак је и сама тема оцењена као превазиђена за приказивање на сцени. По обичају, критика замера комаду и недовољно изражену психолошку компоненту оригиналног дела. Велибор Глигорић констатује да комад обилује дугим оптерећујућим монолозима, односи између ликова су недоречени, мотиви злочина нису расветљени те ни покајање нема потребну снагу и дубину. Винавер наводи да је аутор драматизације „оскрнавио Достојевског мелодрамом... приказујући га конвенционалним, као филм Грете Гарбо... без врховног страхопоштовања пред Достојевским, пред текстом, пред личностима. Он их је упростио до обичног криминала".

Режија и глума су неминовно и даље посматрани у светлу поређења са художественицима. Редитељ није оправдао очекивања: ликови и односи међу њима нису детаљно простудирани, поставци недостаје инвентивност, представа није дала психолошка превирања, није дочарала „пригушену атмосферу једне болне драме"; режија је кренула путем стилизације која је остала недоречена, губећи се у мноштву непотребних натуралистичких детаља.

Према наводима штампе, будући да редитељ није познавао ансамбл, за (углавном неадекватну) поделу је заслужан редитељ драме, Раша Плаовић. У његовом тумачењу Раскољников је био само обичан криминалац уплашен од законске казне, преосетљив слабић и плачљиви болесник; улогу је градио спољним средствима, без градације и трансформације, подсећајући на своје раније креације. Иако није досегао ненадмашног Поликарпа Павлова из представе МХТ-а, Миливоје Живановић који је недавно дошао у ансамбл, био је у улози Порфирија „изврстан интелектуални шахиста", баш као што је писац замислио. Дара Милошевић је била погрешан избор за улогу Соње коју је креирала једнострано, као скрушену калуђерицу а не као несрећну проститутку; Фран Новаковић је био одличан Мармеладов, мада је могао бити „експлозивнији"; Арсеновићка је у улози мајке успела да ухвати срж пишчеве замисли, у чему јој се приближила и Косова у улози Дуњаше. Групна игра, међутим, није досегла стандарде које су успоставили художественици.

Винавер даје општи утисак: „Достојевски, на пола пута. Залутао".

Иако је поставка очигледно боље примљена од стране публике – до краја сезоне је одиграна укупно 9 пута – из неког разлога је од следеће сезоне нема на репертоару.



НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

Вечерња претстава — Код Споменика

У уторак, 26 марта 1935 године

(ПРВИ ПУТ)

ЗЛОЧИН И КАЗНА

Драма у девет слика
По роману Ф. М. Достојевског. — За позорницу уредио Красносољски. — Превео с руског Ђ. Живојиновић.
Редитељ г. Масалитинов, редитељ Народног позоришта у Софији, као гост.

Л И Ц А:

Родион Романович, Раскољников, пробисвет студент — г. Плавшић
Дуња, његова сестра — г-ђа Кнежевић
Пулхерија Александровна, његова мајка — г-ђа Арсенијевић
Семјон Захарович, Мармеладов, пијан чиновник — г. Новаковић
Соња, његова кћи — г-ђа Милојковић
Порфирије Петрович, истраж. судија — г. Живковић
Димитрије Прокопијевић, Разумихин, друг Раскољникова — г. Дучићевић
Александар Григоријевић, Замјотов, полицијски чиновник — г. Бакрач
Зосимов, лекар — г. Ј. Николић
Настасја — г-ђа А. Пирошац

Радња ових девет слика догађа се у Петрограду

Режија г. Масалитинов — Одмор после III и VI слике

ЦЕНЕ МЕСТА:

ПАРТЕР:		ПРВА ГАЛЕРИЈА:		ДРУГА ГАЛЕРИЈА:		ТРЕЋА ГАЛЕРИЈА:	
Ложа	дин. 200	Ложа	дин. 200	Ложа	дин. 100	Балкон	дин. 15
Фотеља I ред	45	Фотеља балкон	40	Фотеља у балк.	25	Седиште	8
Фотеља II ред	40	Фотеља I ред	30	Седиште I ред	20	Стајање	5
Седиште	30	Фотеља II ред	30	Седиште II ред	15	Задња галерија	9

Репертоар: среда, 27 — Мајка, г-ђа Инес Алфаро-Тапиа, лирска певачица, као гост (места од 5—55 дин.)

Почетак у 8 часова увече.



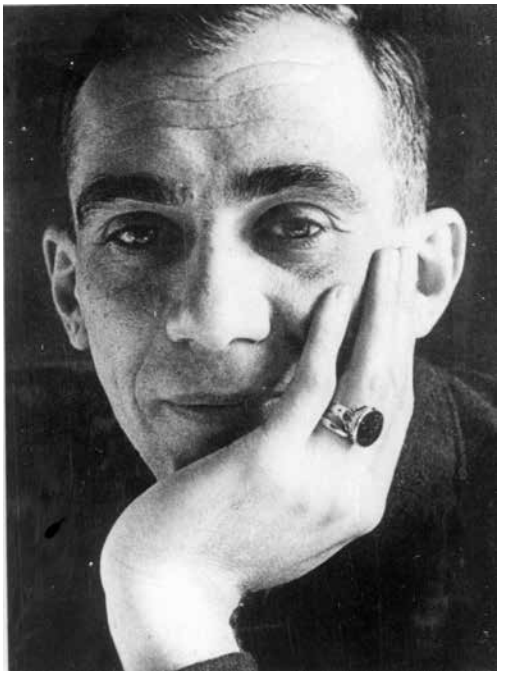
Н. О. Масалитинов, редитељ
Н. О. Масалитинов, режиссер



Дара Милошевић (Соња)
Дара Милошевич (Соня)

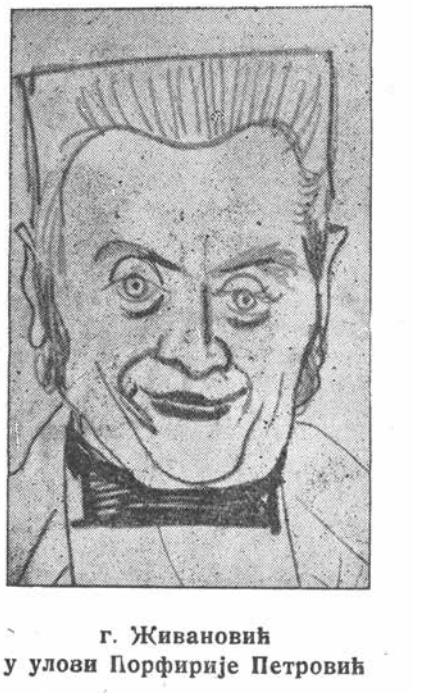


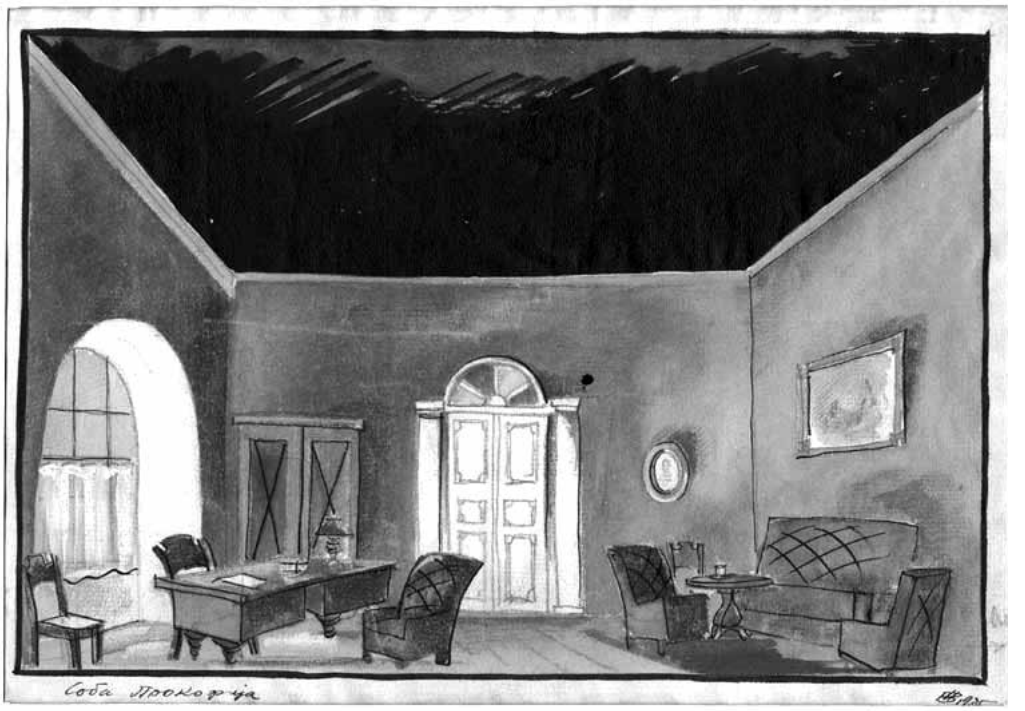
Сцена из представе
Сцена из спектакля



Владимир Жедрински,
сценограф
Владимир Жедринский,
сценограф







Сценографска скица
– слика „Соба Прокофија“
Сценографический эскиз –
«Комната Прокофия».

ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ, драма в девяти картинах; Роман Ф. М. Достоевского инсценировал П. Краснопольский; перевод Велимира Живоиновича; директор Н. О. Массалитинов к.г.; Художник-постановщик Владимир Жедринский. Премьера состоялась 26 марта 1935 года.

Для нового появления этого великого произведения на нашей сцене был нанят бывший артист, в то время первый директор Национального театра в Софии Массалинитов. Он просто перенес на сербскую сцену спектакль, поставлены в Болгарии. Представление готовилось месяц, что было редкостью в то время. В анонсе премьеры, в беседе, опубликованной в газете Национального театра «Сцена», режиссер особо хвалит драматизацию. Сценарист, получивший докторскую степень, написав диссертацию «Достоевский как драматург», делает Раскольникова главным героем и стержнем произведения, уделяя особое внимание «напряженной борьбе между холодным умом и пылающим сердцем» главного героя.. Он задумал сюжет в девяти картинах, из которых только первая происходит перед убийством, которое не показывают на сцене.

Премьера вызвала большой интерес театральной общественности. В прессе вышло множество отзывов: Велибор Глигорич, «Политика» (28 марта 1935 г.), Драган Алексич, «Време» (28 марта 1935 г.), Душан Крунич, «Правда» (28 марта 1935 г.), доктор М. А. Х., «Пресса» (29 марта 1935 г.), Станислав Винавер «Сербский литературный вестник» (16 апреля 1935 г.). Самой большой претензией к сценарию была его архаичность: время после Великой войны изменило взгляды и вкусы современного зрителя. В период падения морали и роста эгоцентризма даже сама тема была оценена как устаревшая для показа на сцене. Как обычно, критикам не нравилось и то, что на сене слабо передано психологическое напряжение оригинального текста. Велибор Глигорич утверждает, что пьеса изобилует длинными, обременительными монологами, отношения между персонажами неполны, мотивы преступлений не выяснены, а раскаяние не имеет необходимой силы и глубины. Станислав Винавер заявляет, что автор инсценировки «осквернил Достоевского мелодрамой ... сделав его банальным, как фильм Греты Гарбо ... нет ни понимания, ни трепета перед Достоевским, его текстом, его персонажами. Все сведено к обычному детективу».

Режиссура и актерское мастерство все еще неизбежно рассматривались в свете сравнения с артистами МХАТ-а. Режиссер не оправдал ожиданий: персонажи и отношения между ними не были детально проработаны, постановке не хватало изобретательности, спектакль не вызывал психологического потрясения, не создавал «приглушенной атмосферы болезненной драмы»; режиссура пошла по пути стилизации, которая оставалась расплывчатой, терявшейся во множестве ненужных натуралистических деталей.

Газеты писали, что, поскольку режиссер не знаком был с труппой, постановщик спектакля Раса Плаович отвечал за деление ролей (в основном неудачное). В его интерпретации Раскольников был обычным преступником, боящимся судебного наказания, сверхчувствительным слабаком и плаксивым психопатом; роль создавалась внешними средствами, без градаций и трансформаций, напоминая ранние довоенные спектакли. Не дотянувшись до непревзойденного Поликарпа Павлова, игравшего в спектаклях МХАТ, Миливое Живанович, недавно присоединившийся к ансамблю, играл Порфирия как «отличного интеллектуального шахматиста», как и предполагал писатель. Дара Милошевич была неудачным выбором на роль Сони, которую она интерпретировал односторонне, ведя себя как раскаявшаяся монахиня, а не несчастная проститутка; Фрэн Новакович был превосходным Мармеладовым, хотя мог бы быть и более «взрывным»; В роли матери актрисе Арсенович удалось уловить суть идеи писателя, в которой приблизилась и Косова в роли Дуняши. Однако в целом игра не впечаталила публику и была далеко от стандартов МХАТ-а.

Станислав Винавер сформулировал общее впечатления: «Достоевский заблудился на полпути.» Хотя спектакль был лучше воспринят публикой , чем предыдущий и сыгран был 9 раз, но и обойден в репертуаре следующего сезона.

ИДИОТ, роман Ф. М. Достојевског прерадио Миодраг М. Пешић; редитељ Тито Строци к. г. Премијера 30. децембра 1937.

Из сачуваних новинских написа сазнајемо да је комад био начињен у 10 слика, чију везу објашњава „нека врста класичног пролога" између слика. Тачније: по узору на драматизацију *Злочина и казне* у извођењу художественика од пре осам година, Пешић уводи „чтеца" тј. читаоца (наратора) који чита делове романа између којих глумци играју поједине сцене, одабране не по значају већ по драматичности.

Књижевни критичар Милош Савковић у „Српском књижевном гласнику" (књ. 53, јануар-април 1938) поводом ове премијере покушава да разреши вечиту дилему критичара: да ли дела Достојевског уопште драматизовати. Он сматра да његова дела свакако треба играти на сцени и на тај начин их приближити ширем аудиторијуму, али даје општа упутства за драматизацију: избећи идеалистичке и трансценденталне елементе а оставити реализам; одабрати „сцене, сукобе и личности помоћу којих се може реконструисати динамика хаоса и контрадикција руског друштва" XIX века; избегавати и „дескриптивне, аналитичне, наративне вербалне дијалоге који отежавају сцену, чине је тромом, гуше њен живот". Ову драматизацију оцењује као погрешну и застарелу, те констатује да је намучила и управу и редитеља, и глумце који су „свакако најмање криви за овакав експеримент, јер су са жаром радили".

И остале сачуване критике (Ж.В. „Политика", 1. јануар 1938; др Никола Мирковић, „Време",1. јануар 1938; Душан Крунић, „Правда", 2. јануар 1938) слично оцењују комад, са нагласком да инсистира на односу Мишкин–Аглаја, на уштрб значајнијег Мишкин–Настасија, те недовољно пластично приказује колебање Филиповне између два љубавника. Критика негодује што је поред „кућних руских" редитеља – Ракитина, Павлова и Гречове позван Строци, који је режирао интелектом, а за Достојевског је потребно више. Забележено је и да је редитељ потенцирао исцепканост фрагмената и фаворизовао споредне на уштрб главних јунака, али је дао доста добар темпо представи.

Уз ситне замерке, глумачки ансамбл је био одличан: Мата Милошевић је дао Мишкина једноставним, дискретним средствима веома успешно; Живановић је био сочан и бруталан Рогожин; Каталинићка је била кађиперна, али недовољно осећајна Настасија; у епизодној улози Јепанчине се истакла Мара Таборска, док млада Урбанова није разумела свој лик, а ни редитељ јој није помогао.

Ни ова поставка није била дугог века – те сезоне је одиграна 8 пута, а следеће свега једном.

***

Поменимо да је пред почетак Другог светског рата београдска публика видела *Злочин и казну* и у извођењу Народног позоришта Краља Петра II из Сарајева: на првом гостовању ове куће у престоници, 22. и 23. фебруара 1941, друге вечери је приказана позната драматизација Краснопољског, у режији Васе Косића.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

Вечерња претстава — **Код Споменика**

У четвртак, 30 децембра 1937 године

(први пут)

ИДИОТ

Десет слика по роману Ф. М. Достојевског у преради М. М. Пешића

Редитељ г. **Строци**, к. г.

Л И Ц А

Кнез Мишкин, Лав Николајевић	—	г. Милошевић
Рогожин, Парфен Семјонић	—	г. Живановић
Јепанчин, Иван Федоровић, генерал	—	г. Гошић
Лизавета Прокофјевна, његова жена	—	гђа Таборска
Александра, Аглаја, Аделаида — њихове кћери	—	гђа Л. Петровић, гца Матић, гђа Урбанова
Барашкова, Настасј Филиповна	—	гђа Каталинић
Иволгин, Ардалион Александровић, генерал у пензији	—	г. Никачевић
Нина Александровна, његова жена	—	гђа Луковић
Варвара Ардалионовна, њихова кћи	—	гца Текић
Гаврила (Гања) Ардалионовић, њихов старији син	—	г. Дрнић
Николај (Коља), њихов млађи син	—	г. Д. Хет
Лебедев	—	г. Л. Јовановић
Тоцкиј, Афанасиј Ивановић	—	г. Паунковић
Птицин, Иван Петровић	—	г. М. Поповић
Фрединщевко	—	г. В. Јовановић
Дарја Алексејевна, жустра госпођа	—	гђа Златковић
Непозната лепотица	—	гца Ристивојевић
Стари учитељ	—	г. Игњатовић
Младић	—	г. Милисављевић
Катја, собарица	—	гца Дитрих
Тумач	—	г. Строци

Одмор после 3 и 5 слике

ЦЕНЕ МЕСТА

ПАРТЕР		ПРВА ГАЛЕРИЈА		ДРУГА ГАЛЕРИЈА		ТРЕЋА ГАЛЕРИЈА	
Ложа	дин. 160	Ложа	дин. 160	Ложа	дин. 80	Балкон	дин. 12
Фотеља I ред	„ 36	Фотеља балкон	„ 36	Фотеља у балк.	„ 20	Седиште	„ 7
Фотеља II ред	„ 32	Фотеља I ред	„ 24	Седиште I ред	„ 16	Стајање	„ 5
Седиште	„ 25	фотеља II ред	„ 16	Седиште II ред	„ 12	Задња галерија	„ 7

Петак, 31 децембра: ПОКОЈНИК — Цене места од 5 до 36 д

Почетак тачно у **8** часова увече

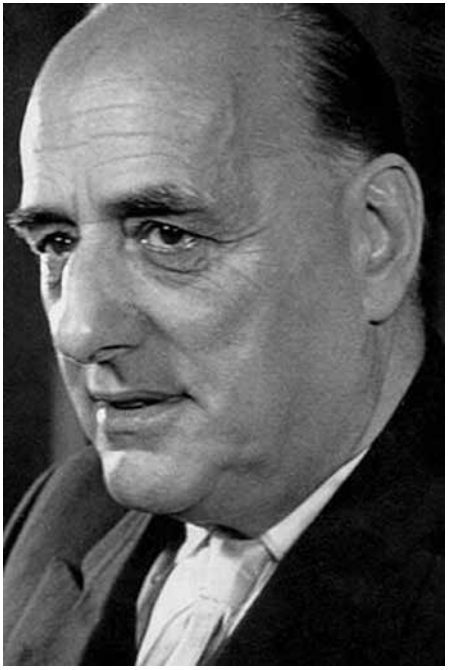
ШТАМПА „ГУТЕНБЕРГ" — БЕОГРАД



Мата Милошевић (Кнез Мишкин) и Миливоје Живановић (Рогожин)
Мата Милошевич (Князь Мышкин) и Миливое Живанович (Рогожин)



Миливоје Живановић (Рогожин), Блаженка Каталинић (Барашкова) и Мата Милошевић (Кнез Мишкин)
Миливое Живанович (Рогожин), Блаженка Каталинич (Барашкова) и Мата Милошевич (Князь Мышкин)



Тито Строци, редитељ
Тито Строци, режиссер

ИДИОТ по роману Ф. М. Достоевского переработал Миодраг М. Пешич; режиссер Тито Строцци к. г. Премьера 30 декабря 1937 года.

Из сохранившихся газетных статей мы узнаем, что спектакль состоял из 10 картинок, связь которых объясняется посредством «своеобразного классическим прологом» между картинками. Точнее: по примеру спектакля „Преступление и наказание» исполнении театра МХАТ, Пешич вводит роль представляет «рассказчика», , который читает части романа, между которыми актеры разыгрывают отдельные сцены, выбранные не по значению, а по силе драматичности.

Литературный критик Милош Савкович в «Сербском литературном вестнике» (книга 53, январь-апрель 1938 г.) по случаю этой премьеры пытается решить извечную дилемму критиков: драматизировать ли произведения Достоевского вообще. Он считает, что произведения писателя безусловно должны быть представлены на сцене и их должна видеть широкая аудитория, и дает общие инструкции для драматизации произведений Достоевского: следует избегать идеалистические и мистические элементы и опираться на реализм; нужно выбрать «сцены, конфликты и личности, с помощью которых можно реконструировать динамику хаоса и противоречий российского общества» XIX века; следует избегать «описательных, аналитических, повествовательных словесных диалогов, которые усложняют сцену, делают ее вялой, душат ее». Он оценивает данную драматизацию как неправильную и устаревшую и заявляет, что она была мучением и для сценариста, и для режиссера и актеров, которые «менее всего виноваты, что участвовали в этом эксперименте, поскольку работали с рвением».

Другие сохранившиеся об этом спектакле отзывы (З.В. «Политика», 1 января 1938 г .; доктор Никола Миркович, «Время», 1 января 1938 г.; Душан Крунич, «Правда», 2 января 1938 г.) похоже оценивают пьесу, подчеркивая, что она выдвигает на первый план отошения между Мышкиным и Аглаей в ущерб более важному диалогу Мышкин-Настасья и, что в ней недостаточно пластично изображны колебания Настасьи Филипповны между двумя ее любовниками. Критики были возмущены и тем, что, помимо «отечественных русских» режиссеров - Ракитина, Павлова и Греч, был приглашен Строцци, режиссер сделавший упор на интеллект, в то время как для Достоевского этого недостаточно. Также было отмечено, что режиссер сделал акцент на фрагментации, поделив текст на отрывки, часто отдавая предпочтение второстепенным эпизодам в ущерб, что впрочем придало спектаклю хороший темп. Актерский ансамбль, занятый в пьесе, был, за редкими претензиями, великолепным: Мата Милошевич очень удачно сыграл Мышкина, используя простые, сдержанные средства; Живанович был ярким и жестоким Рогозиным; Каталинич была наивна, но недостаточно эмоциональна в роли Настасьи. В эпизодической роли одной из сестер Епанчиных блистала Мара Таборска, но играющая другую сестры юная Урбанова не совсем поняла характер персонажа, а режиссер не помог ей его осознать. Это представление тоже не было долгожителем сцены:в первом сезоне его ставили 8 раз, а в следующем - только однажды.

***

Напомним также, что перед началом Второй мировой войны белградские зрители увидели «Преступление и наказание» в исполнении Национального театра короля Петра II из Сараево: это были их первые гастроли в столице 22 и 23 февраля 1941 года со знаменитой постановкой сценариста Краснопольского и режиссера Васы Косича.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
У БЕОГРАДУ

Вечерња претстава **Код Споменика**

У суботу, **23 новембра 1935** године

(први пут)

Волга, Волга!...

Драма из избегличког руског живота у шест промена
Написао Душан С. Николајевић

Сценограф г. Беложански

Редитељ г. Весник

ЛИЦА

Фјодор Михаиловић Достојевски	г. Новаковић	Књижевник	г. Бошковић
Лидија Васиљевна	гђа Луковић	Бивши официр	г. Ј. Николић
Соња, њена кћи	гца Текић	Продавац новина	г. Н. Јовановић
Иван, студент	г. В. Јовановић	Азијат	г. Н. Поповић
Андреја Ивановић Денисов, бивши студент, радник	г. Петровић	Један господин	г. Силајџић
		Директор кабареа	г. Ранисављевић
Владимир Михаиловић, кнез	г. Живановић	Полицајац	г. Пецовић
Аристократ	г. Старчић	Прва)	гђа Л. Петровић
Први) политичар	г. Сотировић	Друга) кокота	гђа Душановић
Други)	г. Глигоријевић	Трећа)	гца Н. Микулић
Владика	г. Антонијевић	Анти-Достојевски	г. Никачевић
Гардиски официр	г. Душановић	Комесар	г. Биволаревић

Руси избеглице, мужици, музиканти, келнери, кокоте
Догађа се после револуције, у Паризу. — Последња промена на граници Русије и Европе

Танго играју гца Камарит и г. Доброхотов

ЦЕНЕ МЕСТА

ПАРТЕР		ПРВА ГАЛЕРИЈА		ДРУГА ГАЛЕРИЈА		ТРЕЋА ГАЛЕРИЈА	
Ложа	Дин. 140	Ложа	дин. 140	Ложа	дин. 70	Балкон	дин 10
Фотеља I ред	„ 34	Фотеља балкон	„ 34	Фотеља балкон	„ 20	Седиште	„ 6
Фотеља II ред	„ 30	Фотеља I ред	„ 20	Седиште I ред	„ 15	Стајање	„ 5
Седиште	„ 20	Фотеља II ред	„ 16	Седиште II ред	„ 10	Задња галерија	„ 6

Недеља, 24 новембра: „Мадам Бетерфлај“ (дневна). — Цене места од 3 до 30 д. — „Господски дом“ (вечерња) — Цене места од 3 до 30 д

Почетак тачно у 8 часова увече

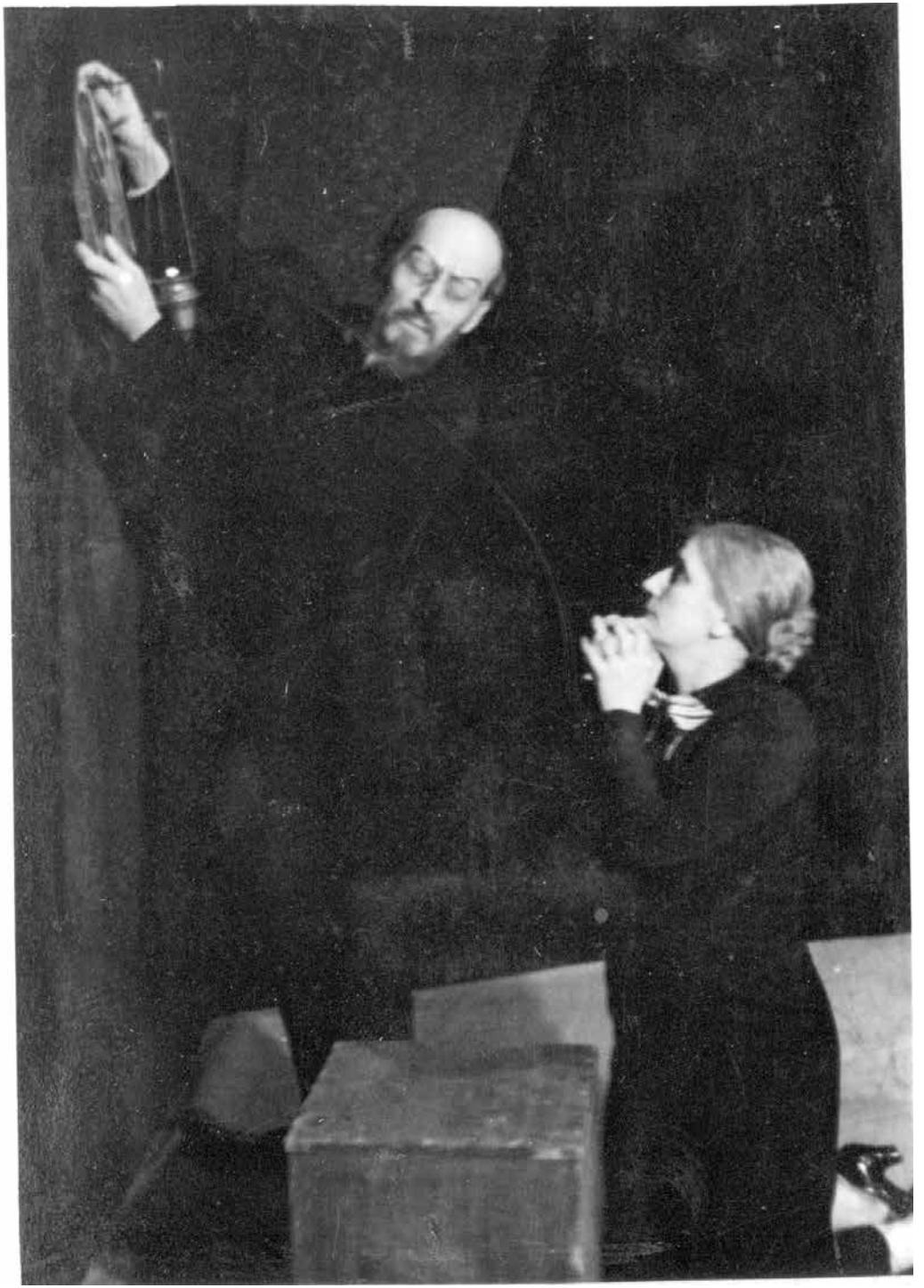
Штампа „Просвета“, А. Д. - Цара Уроша 8. - Тел. 28-001

***

Најзад, наведимо и једну занимљивост – Фјодор Михајлович Достојевски се нашао на сцени Народног позоришта у Београду и као драмски лик! Он је био главни јунак драме *Волга, Волга!* Душана С. Николајевића. Премијера је била 23. новембра 1935, комад је режирао Радослав Веснић, а у улози Достојевског је наступио Фран Новanковић.

***

Напоследок отметим
одну любопытную вещь
- Федор Михайлович
Достоевский оказался
на сцене Национального
театра в Белграде и в роли
драматического персонажа!
Он был главным героем драмы
«Волга, Волга!» Душана С.
Николаевича. Премьера
состоялась 23 ноября 1935
года, спектакль поставил
Радослав Веснич, а Фран
Новакович исполнила роль
Достоевского.



Фран Новаковић (Ф. М. Достојевски) и Роксанда Луковић (Лидија Васиљевна)
Фран Новакович (Достоевский), Роксанда Лукович (Лидия Васильевна)



ФЈОДОР МИХАЈЛОВИЧ ДОСТОЈЕВСКИ рођен је Москви 11. новембра 1821. године као друго дете Михаила Андрејевича Достојевског, лекара у Маријанској болници за сиротињу, и мајке Марије Фјодоровне Нечајеве. После смрти мајке, 1837. са братом Михаилом одлази на студије у Санкт Петербург на Војно-инжењерску академију. После само годину дана рада у струци, дао је отказ и почео да се бави књижевношћу.

У пролеће 1845. је завршио рад на свом првом роману *Бедни људи*. Критичари су са одушевљењем писали о првом делу младог писца, али *Двојник* није поновио овај успех.

Крајем априла 1849. писац је, као члан радикалног тајног друштва, ухапшен и осуђен на стрељање, а потом са осталим петрашевцма непосредно пре погубљења помилован. Стрељање је замењено тешким присилним радом. Четири године које је провео као затвореник у Омској тамници послужиће му као инспирација за дело *Записи из мртвог дома*. У Семипалатинску је упознао Марију Исајеву, којом се 1857. оженио, да би се вратио у Санкт Петербург 1859. Наредних година објављује дела *Понижени и увређени* и *Записи из подземља*. Први пут је 1862. посетио Француску, Немачку, Енглеску, Швајцарску и Аустрију; по Европи други пут путује 1863. и тамо упознаје младу Аполинарију Суслову. Поједини аспекти компликоване љубавне везе и зависност од рулета присутни су у романима *Коцкар* и *Идиот*.

Повратак Достојевског у Русију су обележили тужни догађаји: 1864. умиру му жена и старији брат. Неповољан уговор са издавачком кућом приморао га је да истовремено ради на романима *Коцкар* и *Злочин и казна*. У животу писца појавила се стенографкиња Ана Сниткина, која је постала његова друга супруга.

Најважнија дела Достојевског, позната под називом „велико петокнижје", настала су после 1865. године: *Злочин и казна* (1866), *Идиот* (1868), *Зли дуси* (1871–1872), *Младић* (1875) и *Браћа Карамазови* (1881). Ови романи спадају међу најпознатија и најчитанија дела светске књижевности.

Достојевски је умро 9. фебруара 1881. Сахрањен је на Тихвинском гробљу у манастиру Светог Александра Невског у Санкт Петербургу.

Доц. др Ана Јаковљевић-Радуновић

Ф**ЕДОР МИХАЙЛОВИЧ ДОСТОЕВСКИЙ** родился в Москве 11 ноября 1821 года и был вторым ребенком врача Мариинскоj больницы для бедных Михаила Андреевича Достоевского и Марии Федоровны Нечаевой. После смерти матери, в 1837 году, он вместе с братом Михаилом отправился учиться в Петербург в Военно-инженерную академию. После окончания академии и всего лишь года работы по профессии он уволился и начал литературную деятельность. Весной 1845 года он закончил работу над своим первым романом «Бедные люди». Критики восторженно писали о первой работе молодого писателя, хотя его следующее произведение «Двойник» не повторил успеха первой книги.

В конце апреля 1849 года писатель, как член радикального тайного общества – кружка Петрашевского, был арестован и приговорен к расстрелу. Петрашевцы, включая писателя, были помилованы непосредственно перед казнью. На смену расстрелу пришли каторжные работы. Четыре года, проведенные узником в омской темнице, послужат толчком для создания произведения «Записи из Мертвого дома». В Семипалатинске Достоевский познакомился с Марией Исаевой, на которой женился в 1857 году. Он вернулся в Петербург в 1859 году. В последующие годы были опубликованы «Униженные и оскорбленные» и «Записи из подполья». В 1862 году Достоевский впервые посетил Францию, Германию, Англию, Швейцарию и Австрию. Во второй раз он отправился в путешествие по Европе в 1863 году и встретил там юную Аполлинарию Суслову. Некоторые аспекты их сложных отношений, а также его зависимости от рулетки присутствуют в романах «Игрок» и «Идиот».

Возвращение в Россию ознаменовалось печальными событиями: в 1864 году умерли жена и старший брат Достоевского. Неблагоприятный контракт с издательством заставил его работать над романами «Игрок» и «Преступление и наказание» одновременно. Именно в это время в его жизни появилась стенографистка Анна Сниткина и стала его второй женой.

Наиболее важные произведения Достоевского, известные как «Великое Пятикнижие», были написаны после 1865 года: «Преступление и наказание» (1866), «Идиот» (1868), «Злые души» (1871-1872), «Молодой человек» (1875).) и «Братья Карамазовы» (1881). Эти романы входят в число самых известных и читаемых произведений мировой литературы.

Достоевский умер 9 февраля 1881 года. Похоронен на Тихвинском кладбище Александро-Невского монастыря в Санкт-Петербурге.

Доц. др Ана Яковлевич-Радунович



Зграда Народног позоришта у Београду (1922–1941)
Здание Национального театра в Белграде (1922–1941)

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
821.161.1-2:792.2.091(497.11)"1907/1937"(083.824)
792.071.2.028(=161.1)(497.11)"1920/1931":929(083.824)
ОДАВИЋ, Мирјана, 1964-
Достојевски на сцени Народног позоришта у Београду до 1941. : изложба поводом 200 година од рођења аутора / аутори [изложбе и каталога] Мирјана Одавић и Јелица Стевановић ; [превод Ана Јаковљевић Радуновић] = Достоевский на сцене Национального театра в Белграде до 1941 года : выставка к 200-летию со дня рождения писателя / авторы [выставки и каталога] Мирьяна Одавич, Елица Стеванович ; [переводчик Ана Яковлевич Радунович]. - Београд : Музеј позоришне уметности Србије, 2021 (Шид : Илијанум). - 36 стр. : фотогр. ; 21 × 21 cm
Упоредо срп. текст и рус. превод. - Тираж 200. - Стр. 4: Реч уредника / Весна Буројевић. - Фјодор Михајлович Достојевски: стр. [37].
ISBN 978-86-80954-08-0
1. Стевановић, Јелица, 1962- [autor]
a) Достојевски, Фјодор Михајлович (1821-1881) - Сценско извођење - Београд - 1907-1937 - Изложбени каталози b) Позоришни глумци, руски - Београд - 1920-1931 - Изложбени каталози
COBISS.SR-ID 51798537



МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ